

Lausuntoyhteenveto: Arviomuistio Suomen data retention -sääntelyn unionin oikeuden mukaisuudesta

Lausuntopyyntö

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi oikeusministeriön lausuntopalvelu.fi -palvelussa julkaistulla pyynnöllä (Dnro VN/7266/2021) lausuntoja arviomuistiosta Suomen data retention -sääntelyn unionin oikeuden mukaisuudesta. Se oli lausuttavissa palvelun kautta 24.3.2021–11.5.2021 välisen ajan.

Yleistä lausunnoista

Lausuntopyyntö lähetettiin yhteensä 41 taholle, ja lausuntopyyntö oli kaikille kiinnostuneille avoimesti saatavilla lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Liikenne- ja viestintäministeriö sai yhteensä 21 lausuntoa. Lausunnon jättivät oikeusministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, oikeuskansleri, Keskusrikospoliisi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Liikenne- ja viestintävirasto, Poliisihallitus, Suojelupoliisi, tiedusteluvalvontavaltuutettu, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tuomioistuinvirasto, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry, Elisa Oyj ja Telia Finland Oyj.

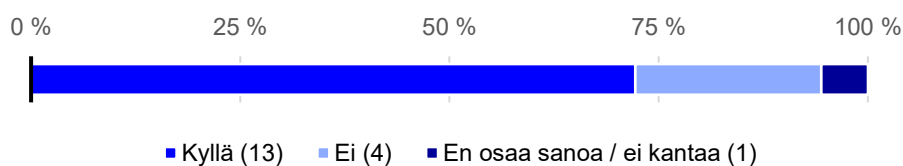
Edellä mainituista valtiovarainministeriö ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto ilmoittivat, ettei heillä ole lausuttavaa asiaan, ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ilmoitti, että ei anna asiassa lausuntoa.

Tämä lausuntoyhteenveto sisältää keskeisimmät huomiot lausunnoista. Tähän yhteenvedoon kootuissa kaavioissa ei ole huomioitu yllä mainittuja ilmoituksia lausumatta jättämisestä, vaan kaavioihin on koottu vastaukset 18 lausunnosta, joissa vastattiin lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin.

Lausuntojen keskeiset huomiot

Kansallisessa lainsäädännössä ei ole välittömiä muutostarpeita

Oletteko samaa mieltä siitä johtopäätöksestä, että kansallisessa lainsäädännössä ei ole välittömiä muutostarpeita?

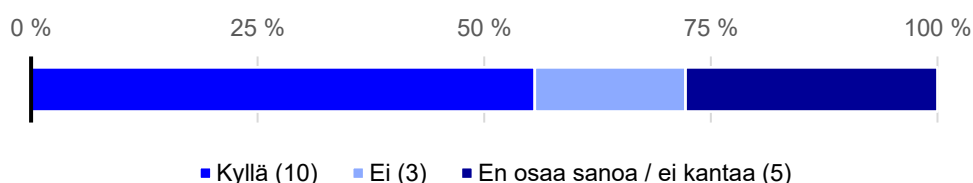
Yleisesti lausunnonantajat toivat lausunnoissaan esiin, että arviomuistio on perusteellinen ja siinä on arvioitu kattavasti unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä liittyen sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämisvelvollisuuteen ja näiden tietojen käyttöön.

Arviomuistion johtopäätöksenä on, että kansallinen lainsäädäntö on edelleen unionin oikeuden mukaista eikä siihen kohdistu välittömiä muutostarpeita. Suurin osa lausunnonantajista oli tämän johtopäätöksen kanssa samaa mieltä, että välittömiä muutostarpeita ei ole, vaikka tarkastelussa havaittiinkin myös sääntelyn kehityskohteita. Eräissä lausunnoissa nostettiin esiin tarve seurata jatkossakin unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön kehittymistä ja arvioida tarvittaessa kansallisen lainsäädännön muutostarpeita uudelleen.

Muutamassa launnossa sen sijaan peräänkuulutettiin ripeitä toimia havaittujen puutteiden ja kehityskohteiden korjaamiseksi. Oikeuskansleri kehottaa launnossaan, että velvoite säilyttää tietoja unionin alueella sisällytettäisiin kansalliseen lainsäädäntöön ja että tämä asia korjattaisiin ensi tilassa odottamatta muita mahdollisia myöhemmin tulevia muutostarpeita. Samassa yhteydessä on syytä lisätä lakiin sääntely, jolla varmistetaan samassa tuomiossa edellytetyt asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimet joilla taataan tietojen koskemattomuuden ja turvallisuuden erityisen korkea suojan ja turvan taso. Lisäksi FiCom ry ja Telia Finland Oyj esittivät launnoissaan, että havaittujen muutostarpeiden osalta tulisi aloittaa valmistelu lainsäädännön muuttamiseksi. TTVK ry esitti omia muutosehdotuksiansa tekijänoikeusloukkauksiin puuttumisen varmistamiseksi. Osa näistä muutoksista tulisi tehdä pikaisesti.

Sääntelyssä on lisätarkastelua vaativia kohteita

Oletteko samaa mieltä niistä sääntelyn kehityskohteista, jotka arviomuistiossa on mainittu?

Id

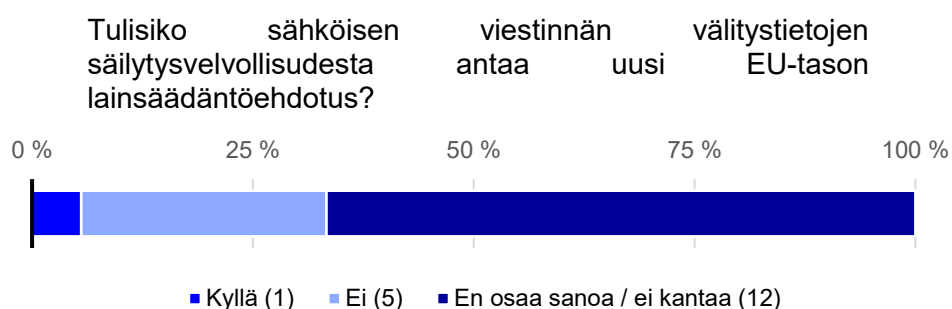
Arviomuistiossa tunnistettiin eräitä seikkoja, joita tulisi arvioida tarkemmin mahdollisten tulevien sääntelyn muutosten yhteydessä. Näitä ovat säilytysvelvollisuuden soveltamiskäytäntöön liittyvä epäselvyys rikosten ennaltaehkäisemisessä, tietojen säilyttäminen unionin alueella, arkaluontoisten tietojen käsittelyyn ja automaattiseen käsittelyyn liittyvien erityisten suojakeinojen tarve sekä saatavien tietojen rajaaminen tietopyynnöissä välttämättömään tietokategorioittain ja ajallisesti.

Noin puolet lausunnonantajista oli samaa mieltä arviomuistiossa mainituista sääntelyn kehityskohteista. Viidessä vastauksessa tunnistettuihin kehityskohteisiin ei otettu kantaa, kun taas kolme lausunnonantajaa oli eri mieltä niistä.

Sisäministeriö, Poliisihallitus ja Keskusrikospoliisi ilmaisevat eriävät mielipiteensä arviomuistiossa esitetyistä kehityskohteista. Lausunnonantajat ilmaisevat näkemyksensä, ettei säilytysvelvollisuuden soveltamiskäytäntöön rikosten ennalta ehkäisemisen osalta liity epäselvyyttä, vaan epäselvyys kohdistuu ennen kaikkea näiden pykälien väliseen ristiriitaisuuteen. Lisäksi lausunnoissa esitetään, että poliisi- ja pakkokeinolaki takaavat jo nykyisellään riittävällä tavalla tietojen rajaamisen tietopyynnöissä tietokategorioittain ja ajallisesti välttämättömään.

FiCom ry, Elisa Oyj ja Telia Finland Oyj esittävät arviomuistiossa mainittujen kehityskohteiden lisäksi tarpeen selkeyttää kansallista lainsäädäntöä sen osalta, millä tahoilla tulee olla oikeus saada pääsy säilytettäviin tietoihin sekä millaisin edellytyksin. Lisäksi kyseiset lausunnonantajat esittävät, että palveluntarjoajilla tulisi olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamisesta aiheutuvista kuluista.

EU-tason lainsäädäntöehdotuksen tarvetta vaikea arvioida

Lausunnonantaja pyydettiin myös lausumaan mielipiteensä siitä, tulisiko sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämisvelvollisuudesta antaa uusi EU-tason lainsäädäntöehdotus. Suurin osa ilmaisee vastauksissaan, että heillä ei ole asiassa kantaa tai he eivät halua lausua asiasta. Muutama lausunnonantaja vastustaa EU-tason lainsäädäntöehdotusta ja vain yksi kannattaa sitä.

Useat lausunnonantajat ilmaisevat epäilyksensä EU-tason lainsäädäntöehdotuksen tehokkuudesta sekä sillä saavutettavista

Id

hyödyistä, kun taas osassa lausunnoista tunnustetaan sen mahdollinen oikeustilaa selkeyttävä vaikutus. Keskusrikospoliisi ja Poliisihallitus lausuvat näkemyksinään, että EU-tasoinen sääntely todennäköisesti heikentäisi lainvalvontaviranomaisten mahdollisuuksia hyödyntää televalvontatietoja rikosten torjunnassa. Tuomioistuinviraston mielestä säilytysaikaa koskeva ratkaisu tulisi tehdä kansallisesti, sillä välitystietojen lopulliset käyttötarkoitukset liittyvät usein sellaisiin toimiin, jotka eivät kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan.

Lisäksi monissa lausunnoissa viitattiin valmisteilla olevaan sähköisen viestinnän tietosuoja-asetukseen sekä unionin tuomioistuimessa parhaillaan käsiteltäviin asioihin, joiden odotetaan muuttavan sääntelytilannetta, jolloin tässä vaiheessa ei ole mielekästä ottaa kantaa uuden EU-tason lainsäädännön tarpeellisuuteen.

Annettujen lausuntojen keskeinen sisältö lausunnonantajittain

Oikeusministeriö yhtyy arviomuistiossa esitettyyn johtopäätökseen, jonka mukaan kansallisessa lainsäädännössä ei ole välittömiä muutostarpeita. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että Suomessa jatkossakin seurataan huolellisesti unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön kehittymistä ja sitä koskevien tulkintojen mahdollista selkeytymistä sekä arvioidaan mahdollisia kansallisen sääntelyn muutostarpeita tarvittaessa uudelleen.

Oikeusministeriö toteaa, että arviomuistiossa esille nostetut kehityskohteet ovat huomionarvoisia ja katsoo arviomuistiossa esitetyin tavoin, että näitä kysymyksiä tulisi huolellisesti tarkastella, jos kansallista lainsäädäntöä päädytään uudistamaan.

EU-tason lainsäädäntöehdotuksen osalta oikeusministeriö toteaa, että kysymys on noussut EU-tasolla esiin esimerkiksi maaliskuussa 2021 oikeusministereiden epävirallisessa kokouksessa, jossa suurin osa ministereistä katsoi, että EU:n yhteinen säädöskehys on tarpeen, jotta EU:n tasolla saataisiin aikaan johdonmukainen ratkaisu. Oikeusministeriö huomauttaa komission todenneen tiedonannossaan ”Järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva EU:n strategia vuosiksi 2021–2025” (COM/2021/170 final), että se aikoo analysoida ja hahmotella unionin tuomioistuimen tuomioiden mukaisesti mahdollisia lähestymistapoja ja ratkaisuja.

Oikeusministeriön mielestä asiaa koskeva EU-tason lainsäädäntö saattaisi osaltaan selkeyttää oikeustilaa EU:ssa. Oikeusministeriö pitää erittäin tärkeänä, että mahdollisessa EU-tason lainsäädäntöehdotuksessa otetaan huolellisesti huomioon unionin tuomioistuimen aihetta koskeva ratkaisukäytäntö ja kunnioitetaan perus- ja ihmisoikeuksia. Myös mahdollisen sääntelyn yhteensopivuudesta esimerkiksi muun unionin henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn kanssa tulisi huolehtia.

Puolustusministeriö yhtyy arviomuistion johtopäätökseen, ettei kansalliseen lainsäädäntöön kohdistu välittömiä muutostarpeita, mutta uudistaa liikenne- ja viestintäministeriön vuoden 2017 selvitykseen jättämänsä eriävän mielipiteen, jossa puolustusministeriö yhtyy

Id

Poliisihallituksen ja sisäministeriön esittämään muutosehdotukseen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentin muuttamisesta.

Sisäministeriö yhtyy arviomuistion johtopäätökseen, että välittömiä muutostarpeita ei ole, mutta lausuu erivästi siinä mainituista sääntelyn kehityskohteista. Sisäministeriö viittaa lausunnossaan liikenne- ja viestintäministeriön selvitykseen (9/2017) sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuudesta jättämässään eriväessä mielipiteessään esiin tuotuun rakenteelliseen ongelmaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentin ja 322 §:n välillä ja toteaa rakenteellisen ongelman olevan edelleen olemassa. Poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momentin 1–7 kohdissa ja pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentin 1–7 kohdissa määriteltyjen televalvonnan edellytykset, käytännössä oikeus saada säilytysvelvollisuuden alaista tietoa, ovat identtiset. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentin viittaus pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi rajaa pois poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momentin soveltamisen.

Arviomuistiossa mainituista sääntelyn kehityskohteista sisäministeriö esittää, että pakkokeinolain 10 luvun 9 §:n 4 momentin 8 kohta on riittävä oikeudellinen tae säilytysvelvollisuuden alaisten tietojen käsittelylle. Lisäksi sisäministeriö toteaa, että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki (616/2019) sekä henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettu laki (1054/2018) ovat verrattain uusia, ja niiden säätämisen yhteydessä on ollut mahdollista huomioida tuoreet Euroopan unionin säädökset sekä eri tuomioistuinten ratkaisukäytäntö.

Sisäministeriö toteaa, että otettaessa huomioon tällä hetkellä jäsenvaltioissa kansallisten lainsäädäntöjen perusteella vallitsevat erilaiset oikeustilat, eri jäsenvaltioiden intressit ja tähän mennessä annetut unionin tuomioistuimen ratkaisut, EU-tason lainsäädännön saavuttaminen arviomuistiossa käsiteltävästä asiasta vaatineen useiden vuosien valmistelun. Sisäministeriön näkemyksen mukaan yhtenäistetyn lainsäädännön aktiivinen edistäminen ei välittömästi palvele rikostorjunnan kansallisia intressejä.

Valtioneuvoston kanslia tarkastelee lausunnossaan kysymyksiä yleiseltä kannalta eli arvioi kansallista turvallisuutta koskevien EU-oikeudellisten rajausten ja poikkeusperusteiden merkitystä jäsenvaltioiden kannalta. Valtioneuvoston kanslia muistuttaa, että EU-oikeus asettaa reunaehtoja säädöshankkeille, jotka ovat puhtaasti kansallista alkuperää. Kansallisen lainsäädännön yksityiskohtiin ei lausunnossa oteta kantaa. Valtioneuvoston kanslia tuo esille, että kansallisen turvallisuuden ja EU-oikeuden välisen rajapinnan määrittämiseen liittyy poliittisia, oikeudellisia ja muita herkkyksiä. Tällä hetkellä on vireillä useita hankkeita teemaan liittyen, ja tulkintaongelmat on tunnistettava ja niihin on pyrittävä vaikuttamaan. Valtioneuvoston kanslia tuo myös esille, että osallistuminen EU:n tuomioistuimessa vireillä oleviin asioihin on tärkeä osa Suomen EU-

Id

poliittisten linjausten tukemista ja EU:n toiminnan kehittämistä koskevaa vaikuttamista.

Oikeuskansleri yhtyy lausunnossaan arviomuistiossa esitettyihin sääntelyn kehityskohteisiin, mutta lausuu eriävästi kansallisen lainsäädännön välittömistä muutostarpeista. Oikeuskanslerin mukaan velvoite säilyttää tietoja unionin alueella tulisi ensi tilassa sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön ja lakiin tulisi lisätä sääntely, jolla varmistetaan samassa tuomiossa edellytetyt asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimet joilla taataan tietojen koskemattomuuden ja turvallisuuden erityisen korkea suojan ja turvan taso.

Liikenne- ja viestintävirasto on liikenne- ja viestintäministeriön kanssa samaa mieltä siitä, että kansallisessa lainsäädännössä ei ole välittömiä muutostarpeita, mutta ehdottaa kuitenkin asiaa koskevan hankkeen käynnistämistä mahdollisten tarkempien muutostarpeiden selvittämiseksi. Hankkeessa voitaisiin esimerkiksi arvioida kansallisen lainsäädännön EU-oikeuden mukaisuus yksityiskohtaisemmalla tasolla ja selvittää muutostarpeiden laajuus, jotta asia ehdittäisiin valmistella hyvissä ajoin ennen EU:n sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen antamista.

Liikenne- ja viestintävirasto on pääosin samaa mieltä arviomuistiossa mainituista sääntelyn kehityskohteista. Liikenne- ja viestintävirasto ehdottaa, että mahdollisessa jatkovalmistelussa voisi olla perusteltua arvioida, ovatko jotkin säilytysvelvollisuuden alaiset tiedot sillä tapaa arkaluonteisia, että niiden käsittelylle tulisi antaa tiukemmat edellytykset. Toinen Liikenne- ja viestintäviraston esittämä mahdollisen jatkoselvityshankkeen kohde on kysymys siitä, tulisiko tietojen saamisen rajaamisesta säätää tarkemmin ja selvemmin jo tietojen pyytämisen yhteydessä.

Keskusrikopoliisi yhtyy arviomuistion johtopäätökseen, että Suomen kansallinen lainsäädäntö on unionin oikeuden mukaista. Keskusrikopoliisin mielestä nykyistä sääntelyä pidemmälle menevät säilytysvelvollisuuden rajaukset vaarantaisivat esitutkintaviranomaisten vähimmäistoimintakyvyn. Lisäksi keskusrikopoliisi huomauttaa, että poliisilaki mahdollistaa televalvontatietojen hankkimisen myös henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä eräissä poliisitutkinnoissa.

Kehityskohteiden osalta Keskusrikopoliisi ei ole yhtä mieltä arviomuistion johtopäätösten kanssa. Keskusrikopoliisi viittaa sisäministeriön eriävään mielipiteeseen (SMDno-2017-1066) koskien Liikenne- ja viestintäministeriön selvitystä sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuudesta (9/2017) ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n ja 322 §:n keskinäisen suhteen tulkintaan. Keskusrikopoliisin mielestä säilytysvelvollisuuden soveltamiskäytäntöön rikosten ennalta ehkäisemisen osalta ei liity epäselvyyttä, vaan epäselvyys koskee näiden pykälien välistä ristiriitaisuutta. Keskusrikopoliisi esittää, että oikeus saada 157 §:n nojalla säilytetyjä tietoja ei määräydy perustuslakivaliokunnan näkemyksen (PeVL 18/2014) mukaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain vaan *lain* perusteella, viitaten lainsäädäntöön kollektiivina. Keskusrikopoliisi ehdottaa asian

Id

selkeyttämiseksi, että lain sähköisen viestinnän palveluista 157 §:n 1 momentista poistetaan lause, jossa viitataan pakkokeinolakiin.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan unionin oikeuskäytännössä esitetyt ennakoivan kohdennetun säilyttämisen rajaukset henkilöllisin ja maantieteellisin kriteerein on pidettävä käytännön toiminnan näkökulmasta käyttökelvottomina esimerkkeinä sekä huomauttaa, että tällaisia rajoituksia on myös pidettävä syrjivinä. Rajaus maantieteellisen tai henkilöpiirin kriteerein edellyttäisi käytännössä sitä, että esitutkintaviranomaiset pystyisivät määrittelemään ennakoita rikoksenteelijät tai rikoksenteleopaikat.

Poliisihallitus katsoo, että Suomessa voimassa oleva säilytysvelvollisuutta koskeva sääntely on kaikilta osin unionin oikeuden mukainen. Arviomuistiossa esitettyjen sääntelyn kehityskohteiden osalta Poliisihallitus katsoo, että kansallisessa laissa on epäselvyys, joka liittyy sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 157 §:n 1 momentin ja 322 §:n 2 momentin väliseen ristiriitaisuuteen. Poliisihallitus esittää, että ristiriitaisuus olisi korjattavissa poistamalla kyseisen lain 157 §:n 1 momentin viimeinen virke, koska tiedonsaantioikeudet ja siten myös säilytetyn datan käyttö on jo riittävällä tasolla säädelty muussa lainsäädännössä.

Poliisihallituksen mukaan tietojen turvallinen säilytys ainoastaan laissa säänneltyä hyvin rajattua viranomaiskäyttöä varten mahdollistaa riittävät suojakeinot mahdollisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi, eikä näe tarvetta säännellä erikseen arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Lisäksi Poliisihallitus katsoo, kuten Keskusrikospoliisi, että poliisi- ja pakkokeinolaki takaavat jo nykyisessä muodossaan riittävällä tavalla pyydettyjen tietojen luokkien ja ajanjakson rajaamisen täysin välttämättömään. Keskusrikospoliisin tavoin Poliisihallitus pitää kohderyhmää tai maantieteellistä aluetta koskevien tietojen valikoivan säilyttämisen erityisen ongelmallisena, ja esittää tulkintanaan, että ratkaisuihin tarkoitetut säilyttämisen rajoittamisen vaihtoehdot ovat ajallista rajoittamista lukuun ottamatta esimerkinomaisia ja soveltuvat sinänsä (ainakin teoreettisesti) säilyttämisen kohdentamiseksi, mutta eivät kuitenkaan muita vaihtoehtoja poissulkevasti.

Keskusrikospoliisi ja Poliisihallitus eivät näe EU-tasoista sääntelyä säilytysvelvollisuudesta tarpeellisenä, vaan esittävät sen todennäköisesti heikentävän lainvalvontaviranomaisten mahdollisuuksia hyödyntää televalvontatietoja rikosten torjunnassa.

Suojelupoliisi katsoo arviomuistiossa esitetyn tavoin, ettei kansallista lainsäädäntöä tarvitse EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön johdosta muuttaa sekä pitää arviomuistion kansallista turvallisuutta ja siviilitiedustelua koskevia kannanottoja perusteltuina.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu yhtyy arviomuistion johtopäätöksiin, ja lausuu erityisesti pitävänsä sääntelykokonaisuuden rakenteellisen selkeyden näkökulmasta perusteltuna pitää erillään teleyrityksiä koskeva sääntely säilytysvelvollisuudesta ja viranomaisia koskeva sääntely niiden oikeudesta saada teleyrityksiltä tietoja.

Id

Tietosuojavaltuutetun toimiston mielestä unionin tuomioistuimen uusimmista ratkaisuista ei aiheudu välittömiä muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön, mutta tunnistettuja kehittämistarpeita tulisi edistää viimeistään yksityisyyden suojaa sähköisessä viestinnässä koskevan unionin lainsäädäntöuudistuksen sisällön varmistuttua. Tietosuojavaltuutetun toimisto peräänkuuluttaa myös perusteellista arviointia unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön vaatimuksista kansallisen turvallisuuden osalta.

Tuomioistuinvirasto on samaa mieltä arviomuistiossa mainituista sääntelyn kehityskohteista ja sen johtopäätöksestä, ettei kansallisessa lainsäädännössä ole välittömiä muutostarpeita. EU-tason lainsäädäntöehdotuksen osalta Tuomioistuinvirasto toteaa, että koska välitystietojen lopulliset käyttötarkoitukset linkittyvät usein sellaisiin käsittelytoimiin ja toimintaan, jotka eivät kuulu unionin lainsäädännön soveltamisalaan, tulisi säilytysaikaa koskeva ratkaisu tehdä kansallisesti näiden täsmällisesti määritettyjen käyttötarkoitusten pohjalta, huomioiden välttämättömyyden, asianmukaisuuden sekä oikeasuhtaisuuden vaatimukset.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää arviomuistiot perusteellisena ja hyvin laadittuna. EU-tason lainsäädäntöehdotuksen osalta EK toteaa, että tässä vaiheessa on vielä vaikeaa ottaa kattavasti asiaan kantaa, sekä viittaa EU:ssa käsittelyssä oleviin asetus- ja direktiiviehdotuksiin, joilla voi olla merkitystä kokonaisuuden kannalta.

SAK ry:n mielestä kansallinen sääntely on toiminut suhteellisen hyvin. Kehityskohteista SAK nostaa merkittävimmäksi sääntelyn tietojen säilyttämisestä EU:n alueella. Lisäksi SAK kannattaa uutta EU-tason lainsäädäntöehdotusta, ja sen mielestä uusi EU-tason lainsäädäntöehdotus voisi ottaa paremmin huomioon tietoteknisen kehityksen haasteet ja täsmentäisi osapuolten velvoitteita sekä oikeuksia.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus TTVK ry katsoo, että joko viestintäpalvelulakia tai sen 157 §:ssä viitattua pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ää on muutettava pikaisesti, jotta poliisi pystyy jälleen tutkimaan tietoverkossa tapahtuneita tekijän- ja teollisoikeusrikoksia. Lakia on muutettava niin, että se koskee myös muuta kuin vakavaa rikollisuutta. Kun muut kuin vakavat rikokset on jätetty pois, niin säilyttämisen edellytyksiä on tulkittu virheellisesti ja omaisuuden suojaa ei suojata asianmukaisesti. Lisäksi TTVK katsoo, että viestintäpalvelulakiin on tehtävä täsmennys, että teleoperaattorin on säilytettävä tietoja omia tarpeitaan ja muualla laissa säädettyjä tarpeita varten vähintään kolmen kuukauden ajan. Lisäksi TTVK ry katsoo, että lisäksi on aloitettava valmistelu rikoslain 49 luvun muuttamiseksi, jolla pidennetään tekijän- ja teollisoikeusrikoksesta säädettyä rangaistusta enintään kuuteen vuoteen. Lisäksi epäkohtana on, että teleoperaattorit eivät luovuta oikeudenhaltijoille kuin liittymänhaltijan nimen ja postiosoitteen, mikä on ehkä ollut riittävä yhteystieto 20 vuotta sitten. Kansallisen lainsäätäjän on mahdollista täsmentää osoitteen tarkoittavan myös sähköpostia tai muita yhteystietoja, mitä teleoperaattorilla on asiakkaastaan. Lisäksi teleoperaattorin ilmoituksen mukaan niillä ei ole lain mukaan mahdollisuutta selvittää asiakkaansa henkilöllisyyttä

Id

ilmoittaakseen tälle itse, että asiakas rikkoo asiakassopimuksensa ehtoja (luovuttamatta asiakkaan tietoja asiakassuhteen ulkopuolisille tahoille). Tällaisen käsittelyperusteen nimenomaisen lisäyksen pitäisi olla perusteltua jo elinkeinovapauden perusteella (palveluntarjoajan oikeus määrittää asiakassuhteen ehdot).

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry on pääosin samaa mieltä arviomuistiossa mainituista sääntelyn kehityskohteista, ja esittää niiden lisäksi kansallista lainsäädäntöä selkeytettävän sen osalta, millä tahoilla ja millaisin edellytyksin tulee olla oikeus saada pääsy säilytettäviin tietoihin. Lisäksi FiCom esittää, että palveluntarjoajilla tulisi olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamisesta ja että vastuu ja riski aiheutuvista kustannuksista tulisi ensisijaisesti olla tietoja pyytävällä viranomaisella.

Elisa Oyj yhtyy arviomuistion johtopäätökseen, että välittömiä muutostarpeita ei ole, sekä toteaa, että arviomuistiossa tunnistettu epäselvyys liittyen säilytysvelvollisuuden alaisten välitystietojen hyödyntämiseen rikosten ennaltaehkäisemistarkoituksessa on ratkaistava. Lisäksi Elisa Oyj esittää, että säilytysvelvollisille teleyrityksille tulisi maksaa täysi korvaus säilytysvelvollisuuden täyttämisen ja säilytettävien tietojen luovuttamisen aiheuttamista kustannuksista. Elisa Oyj nostaa myös esiin teknologianeutraliteetin näkökulmasta ongelmallisena, etteivät internetvälitteisten pikaviestintäpalveluiden tarjoajien (OTT-palveluntarjoajat) välitystiedot kuulu säilytysvelvollisuuden piiriin.

Telia Finland Oy on pääosin samaa mieltä arviomuistiossa esitetystä sääntelyn kehityskohteista, mutta katsoo arviomuistiosta poiketen, että työ kansallisen sääntelyn muutosten valmistelemiseksi on aloitettava viipymättä. Arviomuistiossa mainittujen kehityskohteiden lisäksi Telia Finland Oy esittää lainsäädäntöä selkeytettävän tietoihin pääsyyn oikeutetun henkilöpiirin rajauksen ja pääsyn edellytysten osalta, ja että säilytysvelvoitteen sisältöä ja tietojen rajaamista olisi tarpeen täsmentää. Lisäksi Telia Finland Oy esittää, että palveluntarjoajilla tulisi olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamisesta.

Liite: Lausunnoissa esitetyt toimenpiteetTeleyrityksen velvollisuudet säilyttämisessä**1. Säädetään kansallisessa laissa velvoitteesta säilyttää tietoja unionin alueella (OKV)****Toimenpide:** Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / **jatkoselvitys**

Perustelut: Oikeuskansleri on pitänyt nykysääntelyä tältä osin epätyytyttävänä, ja muutostarve on johdettavissa arviomuistiossa käsitellyistä ratkaisuksista. Muutosta ja sen vaikutuksia on kuitenkin arvioitava tarkemmin ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

Jatkoselvityksessä voi kartoittaa muun muassa, tulisiko säätää uusi momentti viestintäpalvelulain 158 §:ään (viranomaistarpeita varten säilytettävien tietojen käsittelystä noudatettavat velvoitteet ja menettelytavat). Pykälässä on myös asetuksen- ja määräyksenantovaltuutus, mutta kyseessä voi olla lakitasolle kuuluva asia (uusi velvollisuus). Mahdollisuutta lakia alemman asteiseen sääntelyyn on kuitenkin myös syytä selvittää tarkemmin.

2. Säädetään asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimet, joilla taataan tietojen koskemattomuuden ja turvallisuuden erityisen korkea suojan ja turvan taso (OKV)**Toimenpide:** Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / **jatkoselvitys**

Perustelut: Oikeuskansleri on pitänyt nykysääntelyä tältä osin epätyytyttävänä, ja muutostarve on johdettavissa arviomuistiossa käsitellyistä ratkaisuksista. Muutosta ja sen vaikutuksia on kuitenkin arvioitava tarkemmin ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

Jatkoselvityksessä voi kartoittaa muun muassa siitä lähtökohdasta, että viestintäpalvelulain 158 §:n 3 momentissa on jo sääntelyä tietoturvasta ja viittaus viestintäpalvelulain 247 § (viestinnän välittäjän ja lisäarvopalvelun tarjoajan velvollisuus huolehtia tietoturvasta). Viitatussa pykälässä säädetään, että toimenpiteet, joilla huolehditaan tietoturvasta, on suhteutettava uhan vakavuuteen, toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin sekä käytettävissä oleviin teknisiin mahdollisuuksiin torjua uhka. Jatkoselvityksellä voitaisiin arvioida, tulisiko jompaakumpaa pykälää vielä tarkentaa. Pykälissä on myös asetuksen- ja/tai määräyksenantovaltuutus, mutta kyseessä voi olla lakitasolle kuuluva asia (uusi velvollisuus). Mahdollisuutta lakia alemman asteiseen sääntelyyn on kuitenkin myös syytä selvittää. Lisäksi asiaan soveltuu jo yleisen tietosuoja-asetuksen yleiset vaatimukset oletusarvoisesta ja sisäänrakennetusta tietosuojasta ja -turvasta.

Tietojen luovuttaminen viranomaisille

3a. Korjataan viestintäpalvelulain 157 §:n 1 momentin ja 322 §:n välinen rakenteellinen ongelma poistamalla 157 §:n 1 momentin viimeinen lause, jolla sallitaan säilytettävien tietojen käyttö ainoastaan pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa

Id

tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi (SM, PLM, Poliisihallitus ja KRP)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Viestintäpalvelulain kyseisen virkkeen poistaminen muuttaisi huomattavasti sääntelyn logiikkaa. Tietoja on säilytettävä tiettyä perustetta varten, joten jossain kohtaa suomalaista lainsäädäntöä asiasta on säädettävä. Säilyttämisvelvollisuudessa kyse on myös teleyritysten velvollisuudesta, joista lähtökohtaisesti säännellään viestintäpalvelulaissa. Lakiteknisesti lienee mahdollista säätää niin, että tietojensaantioikeuden oikeuden yhteydessä säädetään tarkoituksista, joita varten tietoja saa käyttää. Hajaantunut sääntelymalli voisi kuitenkin vaikeuttaa sääntelyn perusoikeusmukaisuuden seuraamista, sillä puuttumisen laajuus on suhteutettava säilytysperusteeseen. Koska ehdotus muuttaisi sääntelylogiikkaa huomattavasti, asiaa ei ole tarkoituksenmukaista selvittää erikseen ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

3b. Ratkaistaan välitystietojen säilytysvelvollisuuden soveltamiskäytäntöön liittyvä epäselvyys rikosten ennaltaehkäisemisessä (FiCom ry, Telia Finland Oyj ja Elisa Oyj)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Viestintäpalvelulain 157 §:n säilytetyt tietoja saa käyttää tiettyjen rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. On kuitenkin epäselvyyttä siitä, saako tietoja käyttää myös rikosten ennaltaehkäisemiseksi. Asialla on laajempaa merkitystä säilytysvelvollisuuden kannalta, joten toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista. Muutoksen alustavia vaikutuksia voidaan kuitenkin kartoittaa jatkoselvityksessä.

4. Selkeytetään viestintäpalvelulain 157 §:ssä tahot, joilla on oikeus saada pääsy säilytettäviin tietoihin ja millä edellytyksillä (FiCom ry ja Telia Finland Oyj)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Pääsyoikeuksista säädetään viestintäpalvelulain 322 §:ssä. Kuten 3a-kohdassa, sinänsä voisi olla lakiteknisesti mahdollista sisällyttää pääsyoikeudet lain 157 §:ään. Kuten 3a-kohdassa, kyseessä olisi kuitenkin huomattava muutos sääntelyn logiikkaan. Asiaa ei siten ole tarkoituksenmukaista selvittää erikseen ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

5. Varmistetaan kansallisessa lainsäädännössä, että toimivaltaiset viranomaiset voivat saada tietoja täysin välttämättömän rajoissa ja edellytetään lainsäädännössä, että tietojen saantia koskevassa päätöksessä eritellään nimenomaisesti saatavien tietojen luokka sekä ajanjakso, jolta tiedot on mahdollista saada (Telia Finland Oyj)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Arviomuistiossa on käsitelty jo välttämättömyystematiikkaa sen verran, kuin on yleisellä tasolla tarkoituksenmukaista. Arviomuistiossa todetaan, että välttämättömyyskriteerin osalta ei ole

Id

akuuttia muutostarvetta. Tämä on ollut myös sisäministeriön sektorin kanta lausuntojen perusteella. Välttämättömyysarvioinnin muuttaminen nykyisestä poikkeaisi logiikasta, joka perustuu olemassa olevaan sääntelyyn esimerkiksi pakkokeinolaissa. Kysymyksen tarkastelu voisi vaatia muiden kuin viestintäpalvelulain tarkastelemisesta, ja nämä lait eivät ole liikenne- ja viestintäministeriön lakeja. Asia vaatisi siten laajempaa valmistelutyötä, joten toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

6. Muutetaan viestintäpalvelulakia tai pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ää lain soveltamisalan laajentamiseksi koskemaan myös muuta kuin vakavaa rikollisuutta (TTVK ry)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä (LVM) / tiedoksi (OKM, TEM, OM) / jatkoselvitys

Perustelut: Viestintäpalvelulain 157 §:n on rajattu pakkokeinolain mukaisiin tiettyihin rikoksiin. Säännöksessä ei ole mainittu mitään rikosta erikseen. Kuten kohdassa 3a, viestintäpalvelulain 157 §:n laajentaminen koskemaan muuta kuin vakavaa rikollisuutta muuttaisi sääntelyn logiikkaa huomattavasti. Tietoja on säilytettävä tiettyä perustetta varten ja puuttuminen perusoikeuksiin on suhteutettava tähän perusteeseen. Näin ollen ehdotetun muutoksen johdosta koko säilytysvelvollisuuden sisältö koskeva sääntely tulisi arvioitavaksi uudelleen. Asia vaatisi siten laajempaa valmistelutyötä, joten toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

Siltä osin kuin kyse on nimenomaisesti tekijänoikeuksien suojaamisesta ja asianmukaisesta tasapainottamisesta tekijänoikeusdirektiivin mukaisesti, esittelyvastuu muutoksista on PL 68.1 §:n sekä VNOS 14 §:n, 18 §:n ja 21 §:n mukaan muilla ministeriöillä. Muutostarvetta ei ole johdettavissa suoraan arviomuistiossa käsitellyistä ratkaisuksista. Siksi asia välitetään tiedoksi teollis- ja tekijänoikeuksien vastuuministeriölle (OKM ja TEM) sekä pakkokeinolain vastuuministeriölle (OM). Tekijänoikeusasioita koskee tekijänoikeusdirektiivi, joka on tältä osin pantu täytäntöön tekijänoikeuslain 60 a §:llä.

7. Lisätään viestintäpalvelulakiin säännös, että teleoperaattorin on säilytettävä tietoja omia tarpeitaan ja muualla laissa säädettyjä tarpeita varten vähintään kolmen kuukauden ajan (TTVK ry)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Viestintäpalvelulaissa ei voida säätää säilytysajoista teleyrityksen omia tarpeita varten, koska silloin kyse olisi säilytysvelvollisuudesta eikä säilyttämisestä omia tarpeita varten. Muutoin kuten kohdassa 6.

8. Aloitetaan valmistelu rikoslain 49 luvun muuttamiseksi, jolla muutettaisiin tekijän- ja teollisoikeusrikoksesta säädettyä rangaistusta enintään kuuteen vuoteen (TTVK ry)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi (OM, OKM, TEM) / jatkoselvitys

Id

Perustelut: Esittelyvastuu muutoksista rikoslakiin on PL 68.1 §:n sekä VNOS 14 §:n, 18 §:n ja 21 §:n mukaan muilla ministeriöillä. Siksi asia välitetään tiedoksi rikoslain vastuuministeriölle (OM) sekä teollis- ja tekijänoikeuksien vastuuministeriölle (OKM ja TEM).

9. Säädetään teleoperaattoreille velvoite luovuttaa oikeudenhaltijoille liittymänhaltijan nimen ja postiosoitteen lisäksi sähköposti tai muu yhteystieto, joka teleoperaattorilla on liittymänhaltijasta (TTVK ry)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / **tiedoksi (OKM, TEM) / jatkoselvitys**

Perustelut: Kyse ei ole säilytysvelvollisuudesta viranomaiskäyttöön vaan oikeudenhaltijan omatoimisesta oikeudenloukkauksen selvittämisestä. Muutostarve ei ole johdettavissa arviomuistiossa käsitellyistä ratkaisusta. Yhteystietojen luovuttaminen perustuu tekijänoikeuslain 60 a §:ään. Esittelyvastuu muutoksista on PL 68.1 §:n sekä VNOS 18 §:n ja 21 §:n mukaan muilla ministeriöillä. Siksi asia välitetään tiedoksi teollis- ja tekijänoikeuksien vastuuministeriölle (OKM ja TEM).

10. Lisätään nimenomainen käsittelyperuste teleoperaattoreille selvittää asiakkaansa henkilöllisyys asiakassopimusehtojen rikkomuksesta ilmoittamista varten (TTVK ry)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä (LVM) / **tiedoksi (OKM, TEM) / jatkoselvitys**

Perustelut: Kyse ei ole säilytysvelvollisuudesta viranomaiskäyttöön vaan oikeudenhaltijan omatoimisesta oikeudenloukkauksen selvittämisestä. Siltä osin kuin kyse on nimenomaisesti teollis- ja tekijänoikeusloukkausten selvittämisestä, esittelyvastuu muutoksista on PL 68.1 §:n sekä VNOS 18 §:n ja 21 §:n mukaan muilla ministeriöillä. Siksi asia välitetään tiedoksi teollis- ja tekijänoikeuksien vastuuministeriölle (OKM ja TEM). Siltä osin kuin kyse on yleisesti teleyrityksen oikeudesta käsitellä asiakkaan henkilötietoja, muutostarvetta ei ole johdettavissa arviomuistiossa käsitellyistä ratkaisusta. Toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

Viranomaisten toiminta

11. Kohdennettua säilytysvelvollisuutta ei tulisi rajata henkilöpiiriin tai maatieteellisen alueen mukaan (Sisäministeriö, Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi ja Tiedusteluvalvontavaltuutettu)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / **tiedoksi / jatkoselvitys**

Perustelut: Unionin tuomioistuimen ratkaisujen perusteella ei ole täysin selvää, ovatko kyseiset rajauskriteerit esimerkinomaisia vai sitovia. Tähän epäselvyyteen tulisi saada selkeyttä tulevissa unionin tuomioistuimen ratkaisuissa, sillä vain tuomioistuin itse voi selvittää linjauksiaan. Tämä on kuitenkin kysymys, jota Suomi voi tuoda esille

Id

osallistuessaan uusien ennakkoratkaisupyyntöjen käsittelyyn unionin tuomioistuimessa.

12. Syvennetään kansallisen lainsäädännön arviointia kansallisen turvallisuuden osalta EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännön valossa (TSV)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / **tiedoksi** (SM ja PLM) / jatkoselvitys

Perustelut: Arviomuistiossa kansallisen turvallisuuden (tiedustelutoiminta) arviointi on ylätasoisempaa, koska esittelyvastuu aihealueissa on PL 68.1 §:n sekä VNOS 15 §:n ja 16 §:n mukaan muilla ministeriöillä. Siksi asia välitetään tiedoksi vastuuministeriöille (SM ja PML).

Korvaukset teleyrityksille

13. Muutetaan sääntelyä siten, että palveluntarjoajilla tulisi olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen viranomaisten avustamisesta aiheutuvista kuluista (FiCom ry, Telia Finland Oyj ja Elisa Oyj)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Muutostarvetta ei ole johdettavissa arvioidusta unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä. Asiaa on luontevinta arvioida osana laajempaa säilytysvelvollisuuden tarkastelua. Toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

Teknologianeutraalius

14. Teknologianeutraliteetin mukaisesti poistetaan internetvälitteisten pikaviestintäpalveluiden (OTT) palveluntarjoajien vapaus välitystietojen säilytysvelvollisuuden piiristä (Elisa Oyj)

Toimenpide: Ei välittömiä toimenpiteitä / tiedoksi / jatkoselvitys

Perustelut: Asiaa on käsitelty vuoden 2017 työryhmäraportissa. Käytännössä kansallisen sääntelyn vaikutukset voivat jäädä vähäisiksi, sillä keskeiset viestintäpalvelut (Facebook Messenger, WhatsApp, Telegram, Signal) eivät ole sijoittautuneet Suomeen. Muutostarve ei ole johdettavissa arviomuistiossa käsitellyistä ratkaisuista. Asia vaatisi laajempaa valmistelutyötä, joten toimenpiteitä ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ainakaan ennen ePrivacy-asetuksen valmistumista.

Id